

KÄLLA: Materialet ovan är framtaget av Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svenskt kött, VVS-branschens yrkesnämnd, Ica, Svensk fågel, respektive Föreningen Skogen, se till exempel utbudet.se samt gratisiskolan.se.

Att tänka på när du får tag i gratismaterial för undervisning

TEXT: Lena Hansson, professor i naturvetenskapernas didaktik vid fakulteten för lärarutbildning, Högskolan Kristianstad, lena.hansson@hkr.se, och Maria Andréé, professor i didaktik vid institutionen för ämnesdidaktik, Stockholms universitet, maria.andree@su.se

Som biologilärare har du säkert stött på undervisningsmaterial från olika företag och organisationer. Det kan röra sig om att till exempel skogs- eller köttindustrin erbjuder skolan böcker, studiehäften, filmer och studiebesök. Att materialen är gratis, oftast lättillgängliga och snyggt utformade gör dem attraktiva. Men hur påverkar de undervisningen? Hur avgör jag som lärare vad som är bra och dåligt?

Gratismaterial erbjuds från såväl industri som myndigheter och organisationer – alla viktiga aktörer i vårt samhälle. I ett forskningsprojekt, finansierat av Vetenskapsrådet, har vi tittat närmare på initiativ från industriaktörer som riktar sig till skolans naturvetenskaps- och teknikundervisning. Vi har sett att det finns många olika aktörer, från enskilda företag till branschorganisationer, som erbjuder material.

Ibland kan det vara svårt att se vilka som ligger bakom ett material. Ett sådant exempel är "Skogen i skolan" där det krävs undersökningar i flera steg för att få syn på vilka aktörer som är involverade (Halkjaer 2021). Det finns även exempel på det motsatta, där materialet framstår som en reklam-broschyr eller reklamfilm för ett visst företag.

Branschens behov i fokus

De intressen som industriaktörerna formulerar när de motiverar varför de vill engagera sig i utbildning hand-

lar om att säkra framtida arbetskraft och ekonomisk tillväxt, förbättra allmänhetens bild av sig själva, samt att öka ungas intresse för och kunskaper om industri, naturvetenskap och teknik (Andrée & Hansson 2020).

En aktör inom skog formulerade sig så här om sitt engagemang i skolan:

Målgrupperna ska se skogen som en förnybar resurs, skogsbruket som hållbart och skogsnäringen som en för Sverige viktig och värdefull bransch.

Ungdomar ska se skogsnäringen som en intressant bransch att arbeta i.

Vår främsta uppgift är att på ett allsidigt och balanserat sätt förklara sammanhangen för en ökad förståelse för Sveriges viktigaste näring.

Här står branschens behov i fokus. Man vill med sitt engagemang i skolan bland annat öka förståelsen för branschen och påverka hur målgruppen (eleverna) ser på skog.

” Vi ser därför att det är viktigt att lärare stöttar varandra i att ta upp frågor som handlar om intressen och partiskhet, framför allt eftersom användning av industriproducerade undervisningsmaterial innebär risker i relation till kravet på allsidighet och objektivitet i undervisningen.”

Vi såg också, i en studie av webinarier om karriär i petrokemiindustrin, att de motiv som industriaktörerna anger som viktiga för sitt engagemang även återspeglas i deras möten med elever (Andrée & Hansson 2023). Petrokemiindustrin framställdes som nödvändig för att upprätthålla modernt vardagsliv och för att lösa miljöproblem. Mötet med eleverna blev alltså ett sätt att kommunicera en positiv bild av petrokemiindustrins roll.

Olika synsätt

I gruppintervjuer med lärare kring användbarheten av undervisningsmaterial från industrin (Andrée & Hansson 2021; 2022) lyftes koppling till styrdokument, undervisningstraditioner, didaktisk design, praktiska faktorer, korrekthet och bias/partiskhet fram som relevant. Så här uttryckte sig två lärare i en grupp som diskuterade bias/partiskhet i relation till ett material från skogsindustrin:

Lärare A: *Så om man läser det med Naturskyddsför-
eningens ögon så hittar man säkert en hel del där som
[...] man kan ställa sig kritisk till.*

Lärare B: *Absolut. Vad är skog? Det är lite olika om
man frågar Sveaskog eller Naturvårdsverket.*

Gruppen resonerar kring att det finns olika sätt att se på skog som lyfts fram av olika aktörer. I analysen av intervjuerna såg vi dock att det inte alltid var enkelt att urskilja eller förhålla sig till olika intressen. Dessutom togs inte alltid frågor om bias/partiskhet upp spontant i lärargrupperna. Vi ser därför att det är viktigt att lärare stöttar varandra i att ta upp frågor som handlar om intressen och partiskhet, framför allt eftersom användning av industriproducerade undervisningsmaterial innebär risker i relation till kravet på allsidighet och objektivitet i undervisningen.

Diskussionspunkter

Utifrån intervjuerna har vi beskrivit fem utgångspunkter för diskussion om användning av industriproducerade undervisningsmaterial (Andrée & Hansson 2021):

1. Läroplan och undervisningstraditioner: Hur väl stämmer undervisningsmaterialet med syften, innehåll och mål i styrdokumentet? Hur passar resursen med hur undervisningen brukar utformas?

2. Design: Är den grafiska designen tilltalande? Hur är läsbarheten? Bidrar resursens utformning med något nytt i relation till den “vanliga” undervisningen (till exempel genom bra uppgifter)?

3. Praktiska förutsättningar: Vilka praktiska utmaningar/möjligheter finns med att använda materialet? Till exempel i form av förberedelse- och ytterligare resurser?

4. Korrekthet vad gäller naturvetenskapligt innehåll: Är det naturvetenskapliga innehållet korrekt och uppdaterat? Behandlas det innehåll som behöver tas upp inom arbetsområdet?

5. Partiskhet och intressen: Hur trovärdig är avsändaren? Vilka intressen ligger bakom? Syns dessa intressen i undervisningsmaterialet? Hur kan olika intressen hanteras i undervisningen?

Ett sätt att arbeta med att få syn på olika utgångspunkter kan vara att jämföra material från olika typer av aktörer i undervisningen.

Vill du läsa mer om projektets resultat och hur du som lärare kan använda dessa så hittar du våra artiklar i referenslistan nedan. De är tillgängliga för alla. Läs också gärna en artikel av oss riktad direkt till lärare i ATENA Didaktik (*Gratis undervisningsresurser från industriföretag kräver didaktiska överväganden*, se atenadidaktik.se).

Referenser

Andrée, M., Hansson, L. (2020). Industrial actors and their rationales for engaging in STEM education. *Journal of Curriculum Studies*, 52(4), 551–576.

Andrée, M., Hansson, L. (2021). Industry, science education, and teacher agency: A discourse analysis of teachers' evaluations of industry-produced teaching resources. *Science Education*, 105, 353–383.

Andrée, M., Hansson, L. (2022). Teachers' negotiations of bias in relation to teaching resources offered to schools by industrial actors. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 8(1), 52–64.

Andrée, M., Hansson, L. (2023). Inviting the petrochemical industry to the STEM classroom: messages about industry–society–environment in webinars. *Environmental Education Research*. (Elektronisk publicering före tryck.)

Halkjaer, E. (2021). Skogsindustrins aktörer undervisar i grundskolan. *Sveriges Natur* nr 5.